

Universal Declaration of Human Rights - Kpelle, Guinea

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

NUKAN MAAMENI YENYII BO PELE HU

Dɔn juwoo gbalatɔmaa

A ke kaalonna da tɔɔi gaa nukan nei yene yiihu diɔ legbɔɔba laa, tɔlinmo laa da lilaa di nwundɔɔi.

A ke lɔnɛɛ nukan dɔɔi gaa maane yene nuan diɔ peli kweiwoo boi, diɔ laa di maameni la, yi di hwa ke ɲɛimaapɔn da mɔnɔ di hu, bɛ kele yenɛnuan kaa bɔi.

A ke tɔɔi gaa nukan nei yenyii hu bɛ maane maa ɔ kɔnwɔ, hɔge nukan hwɔpa pɔnɔ hwɔ gwei tɔgɔ hemei iɔi hu ɲɛitɔwnuan diɔ.

A ke biɲaa kele yepuɔ gehu bɛ maane gu hwanɔ tɔgɛ bɔi.

A ke bi kele hu nuan bowoo ba, tɔɔi lele gaa hinaa di wɔɔ Kaalonnaa hu, yai a di wɔɔ tɛtɔwɔ yii lele ɲɛikulo, ye pɔnɔ ye di wɔɔ yii ɲaane legbɔɔba laa hui.

A ke yene bi kele da ɲɔɔ kɔnɔ genei bɛ di liimu ɔ hɔgɔ nɛgbɔɔba lelei da tɔɔi gaa nei yene yii hu maa meni bai.

A ke gilipahia tɔnɔ ti hwilɔn nukan dɔɔi da ɲɔɔ legbɔɔba laa bɛ ge, ɔle yabɔ ke a di liimu hɔgɛɛ a gbɔɔkɔɔ, yili bɛ a ge bi kele diwɔɔ ɲaakɔn gene ɔ bo yene.

Maane nuteitɛi, ɔ make a kɔɔma yinaa di gɔl diɔ, maakweli, da hutɔ bɛ da nɛgbɔɔba, da tɔɔi gaa nukan nei yenyii hu di hee di kpanɲa kenaa kele bɛ, ɔ make bɛyi ɔ wɔ ɲaawoobɔ kaa lai, yili kele bɛ gei yene bilibili gɛmei ɲɔ ɲaakɔn genei ɲɛi zea kaa Amɛlik bi hui, ɔ dɔn ɲaa ɲɛi laa a pɔɔ kpalaa ɲɔ holo pou (10) gwɔlan nwaatɔnɔ pulu ɲun meinan yenan kɔu meihaaba (1948).

Dɔn ɲoo toloo 1

Nukan gele kaa pɔlɔ kaa tanɔn, yiliba nu kɔle maawiya pɔlɔ da tɔɔi gaa nei yenyii hu kɛpɔlɔ kaalɔ tanɔn; di kemeni a nukan ɲaa bɛ geɛ hwɔkɛli welikɛmaa ɔ bi di luwai.

Dɔn ɲoo veele 2

Dɔn ɲɛi huwoo kaa nukele ba tanɔn, guloju hwɔ ma ye ɔ ke a huwu meni, gu kɔɔ kɛpɔlɔ, gu lawoo, ɲaala meni kenaa bɔlɔ, kilipahie huwu lɔpe, ɲɛi hu yii bo pɔlɔ ba, hɛn ɲɔɔɔ pɔlɔ pɔ da nukaapɔlɔ da zɔgei, ye ɔ ke a hulonu da nɛnu yilipulu, ye ɔ ke bi gaa gbɔɔba ju mun, ye ɔ ke a bi yi gaa nii mɔlan nɔi yemu a ju mun dɔn ɲɛi huwoo kaa nukele ba tanɔn.

Dɔn ɲoo zaaba 3

Maala kaa nukele yei ɔ yeneke, ɔ legbɔɔba laa hɔɔɔ, ɔle gbinimaa ye kɔɲɔ.

Dɔn ɲoo naan 4

Nuta hwa peli lɛɛi lualaa hu da tɔlaalaa hu, luolaa da luoyɔu huɲu lɔpe da kɛɛ.

Dɔn ɲoo nɔɔli 5

Di hwɔ kia pai nuta mɔnɔbɔi, di hwɔ kia pai meni ɲaanwana laai nuta ba, yi a nu kulo nulaa hu ɔle eye melekɛɛ ma.

Dɔn ŋoo meida 6

Kene lɔpe gele, maane nu kele ŋɔ kaa lonna, ɔ ke a ɔɔlon ŋaa ma.

Dɔn ŋoo meihwele 7

Nu kele peliai a ge tɔn niila ne tɔnɔ meɪ. Nu kele hon bələ kaa tanɔn nukan maatɔn jei liila.

Dɔn ŋoo meihaaɓa 8

Maala kaa nukele yei ɔ li kititəgə peɛ la; a gaa ye maamɛni ye ɔ piliju.

Dɔn ŋoo meinaan 9

Di hwa nu too gahwə ɲa, yi ŋun və mai. A wwalaketi di maakwiya ɲɔɔ lɔɓa gahwa menɪ ɲɔɔ pələhu.

Dɔn ŋoo bou 10

Maala ka nukele yei, ɔ ɲɔɔ tian makɔɲɔ kititə gə peɛla, ɔɛ dian ti ɔ ke a ɔɔlon ŋaa ɔ make menɪ lɔpee daa zenwuɔn.

Dɔn ŋoo boukoutanɔn 11

1. Nui lɔpee da menɪɲɔɲɔɔ laahe ŋuɔ, meniti hwa peli kei a ɲɔn, yi ɲɔn ti hwə ɔɔlon ni ponɔɲa kitikepeɛ la, maakɔɲɔnuaan jei ba.
2. Tɔn hwa peli nui lɔpe honji menita ba yiyai menɪ ti kei lowai, dɔn ti hwə ke laali; yilipulu menikei lowai tɔn mə a laa nui ti meɪ, ɔ make a kwia.

Dɔn ŋoo bouku hweele 12

Nuta hwa naa lɔ məlan nii pələ hu, lɔ kpeli-kpeli, jei belɛn menɪ hu, da gbinɔba menɪ tamaa hu, naa kala pələ ɲɔ.

Dɔn ŋoo bouku haaba 13

1. Maala kaa nukele yei ɔ hiə a niibapələ, ɔɛ ɔ he niiba kenaa ŋɔ lɔi hu.
2. Maala kaa nukele yei ye peli kuloi lɔi lɔpe hu, ɔ make gbɔɔ lɔi, ɔɛ ɔ pənə ɔ ɲa gbɔɔ lɔi ti hu.

Dɔn ŋoo bouku naan 14

1. Nui lɔpe da jeiɔku kpɔlu jeei, maala kaa jei ɔ maakilə lɔi takpeli hu, yiyan nɔiti a peli pee hee mu.
2. Maakiləlaa ti hwa peli tɛgɛi menɪ ɲɔɲɔn kemun gbɔɔkpɔ ɲɔ yi hwə ba lɔi ŋun ma menɪɲɔɲɔn da kaala.

Dɔn ŋoo bouku lɔɔli 15

1. Maala kaa nukele yei ɔ lɔi lonna hɔɔɔɔ.
2. Di hwa peli lɔilonna kuloi nu yei hulu menɪ hu ɔɛ maala hwə ɲɔɲɔ nu yei hwə ŋɔ lɔilonna maahwalin.

Dɔn ŋoo boukumeida 16

1. Nɛɛnu da hulonu da həli kpilayela da di laŋayela da peli hee di keɲɔ guloju hwə ma yeke la a huɔu menɪ, lɔilon na menɪ, ɔɛ yala pələ menɪ. Di peliɛ a di ke niiboo ti hu, ɔ make di taɔai lowai.
2. Legbɔɔba da laana be a hilətai laa ma.
3. Pelɛn mə ba a kpɔmaayi hɔɔɔɔma, ɔɛ maala ka jei gbɔmayii ti da nɔi jeiɲɔɲɔ nuaan di maakɔɲɔn.

Dɔn ŋoo boukɔumɛihweelɛ 17

1. Nukan lɔpee jɔlɔbo hɛn gaa a ɔɔ, ɔ make g boukɔuaa kpɔn ju.
2. Di hwa nu yee kpilan di hwɛ jɔlɔbo hɛn gulo jei.

Dɔn ŋoo boukɔumɛihaaba 18

Nui lɔpee a peli gbɔwɔ kilijahia kei, niiba yiiɔbo pɛlɛ hu. Mukulaa ba a peli niiba kalan gei, ɔ niiba yiiɔbo juwu yii bo pɛlɛ hu.

Dɔn ŋoo boukɔumɛinan 19

Maala kaa nui lɔpee gɛle yei ɔɔ kilijahie lɛ ɔ gweiwoobo, ɔ gilipuju kwɛli, ɔ jɔlɔbo ɔ nei nuta kpɛli ŋaa diɔ kɛnakele yi ɔɔ hwa kɛ ju.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ 20

1. Maala kaa nukele yei ɔ ŋundo kɛ, ɔlɛ ɔ kpɔn naa liilaa hu.
2. Di hwa nu yee kpɛlan di hwɛ nɔ kpɔn ju.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔu tanɔn 21

1. Maala kaa nukele yei, ɔ ɔɔ hɔlɔbo ɔɔ lɔi jawoobo mɛni hu, a wala kɛ a yaa kpɛnii, ɔ kɛ nui a pee lɛmai.
2. Maala kaa nukele yei, ɔ kolokɛ gahanama ba ɔɔ lɔi hu. Yiyan nuta hon bɛtlɛ hwa tɛgɛ mɛlan ma.
3. Lɔilonnii kilijahia pɛlɛ bɛ lɔi jawoobo a kuloju. Gilijahia ti a kɔlɔn nɔi nɔi jaawobo nuan he luwai a kɛ a nɔi kwei nuan kɛle laamaawoo.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔuweelɛ 22

Nu kele kɛmɛni a kpɔnɔyui bo mun mɛ gɛ, ye kɛ kpɔn ninimu. Ninin ti bɛ maanɛ ɔ pa bɔ a yeelaholon; yelɔgei, kaalɔnaa, ɔlɛ mɛni kɔlɔn ŋa.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔu haaba 23

1. Maala kaa nukele yei ɔ kolo kɛ, ɔ niiba kolokɛ tɛlinmo da jaanɛ pɛlɛ mɛi; ɔ gɛ hwɛ pa kɛ a nui kolo hwa ma.
2. Nu kɛkolo bɛ maanɛ di zalama; ɔ kɛ a hulonu da nɛnu.
3. Kolokɛmun lɔpee a peli kolokɛnuan maakɔŋa kpɔn naai; a wala keti ɔ to da hu.
4. Kolokɛmun nɔpee maala kaa jei ɔ viiɔ, ɔ niiba pɛlɛ ŋaa kɛ. Gɛ kolo kei nowai ŋɛn ɔ kɛ a ɔɔ; ɔlɛ yilipulu ɔɔ hwitɔ lowai ye hala ma.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔu naan 24

Maala kaa nukan jei ɔɔ yii ɔ kɛ a beliya ju, gɔlɔi hwɛ toa pono, yaa da nainuaan di kɛ di jaanɛ hu; yii hwilɔnna: kɔnɔn mɛni, maayilimɛni, yii mɛni, da hali mɛni, bɛlɛ di maamɛni walawala jei kulo mɛni kele ba.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔu lɔlɔli 25

1. Kolo a wala kɛ jei, ɔɔ a pɛlɛma, kolo hwaa kpɛ jei, kalanɔnaa a jɔlɔbo, a ɔlɔ, a wala keti mɛni ta kpɛli a pɛlɛma, yi hwa peli gbɔwɔmu, maala kaa jei yi maakɔmaa ɔ bo.
2. Maala kaa logaa laa da lokolo di yei di kpɔmaa hɔlɔbo. Gbɔmaa ti a peli kei logele ba, ɔ make a wɛlilon.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔu mɛida 26

1. Maala kaa nukele yei di juto. Juto ti hɔŋɔ hwə ma, yi kpɔ hwilən maakweli kɔwɔɔɔ ba. Maanɛ kolo maakweli lakwəli ə kɛ kɛna kəle. Maanɛ lakwəli kɛnɛ kɛɛ laa ə kɛ kɛnaa kəle tɔwɔ, nui lɔpɛ gɛ hwanɔ a kɛ jɛi.

2. Maakweli ŋun ma ya baa ə nukan holoon naa bo, ə dɔɔ gaa jɛi yɛnɛ yii hu maawiyɛ. Ya bə maanɛ ə wooman, jɛimaa hweli, da welikɛmaa di lɔ lɔi kəle lowai, huwu ŋaa kəle lowai ə gɛ liila ə kɛ diyɛi.

3. Maala kaa a longaanuaan yei di di loni hutɔ pələ lɛn.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔumɛihweelɛ 27

1. Maala kaa nukele yei ə geti kɛ nɔi ŋɔɔ tɛtɔwɔ laa kpaalə mɛi, ə pɛlima ə dɔlɔ kulo.

2. Maala kaa nukele yei bɛlihen, gulohɛn, maa ə kɔŋɔ.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔumɛihaaba 28

Maala kaa nukele yei, ə gɛtikɛ, yɛ dɔn ŋooŋaa jɛi bo di lɛ di kpaalə mɛi.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔu mɛinaan 29

1. Nu yaakpɛli geti kaama kpɔmaa yii hu. Maahɔlɔɔ gbɔmaa yii ti bə a pɛli ŋɔɔ nukan naa laakuloi a nele.

2. Tɔɔi gaa nu yei yɛnɛyii hu da ŋɔɔ lɛgbɔɔba laa, maala kele hɔlɔlɔɔ jɛn lɔ gaama, ya baa a mələa diwɛi kɔwɔɔɔ, kpɔmaa yii hu yi hulu mɛni hwə laa.

3. Maala ŋaa ti da lɛgbɔɔba ŋaa ti, gɛ pələ hwa pɛli kɛi a juwu takpɛli yi yɛnɛ kele puɔ gɛba hwə mo li.

Dɔn ŋoo bouhaaba 30

Kpalə ta kpɛli hwə laa yi a pɛli dɔn ŋaa jɛi maamɛni piliju, yɛ nu ŋɔɔ tɔɔ gaa jɛi yɛnɛyii hu da ŋɔɔ lɛgbɔɔba laa kuloi jɛi: yɛ ə kɛ a lɔi, a kpɔn, ə make gu tɛitɛi.
